

Анотація

Карачевцев Денис Олегович. Антологія української віолончельної музики XX–XXI століть. – Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту, поданого на здобуття ступеня доктор мистецтва (спеціальність 025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво). Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. Харків, 2025.

Головною ідеєю творчого мистецького проєкту є комплексне осмислення та репрезентація української віолончельної музики XX–XXI століть як цілісного культурного феномена, поєднуючи систематизацію творів, аналіз історичних традицій та сучасних мистецьких пошуків, виконавську інтерпретацію та цифрову презентацію, що формує унікальний простір, у якому академічна музика постає не лише як культурна спадщина, а й як активна складова сучасного культурного процесу.

У межах проєкту розроблено онлайн-антологію української віолончельної музики, яка містить аудіо- та відеозаписи, аналітичні коментарі й довідкові матеріали про композиторів, а також концертні програми, що презентують різні стильові напрями й жанрові модифікації. Такий підхід покликаний подолати фрагментарність існуючих знань, забезпечити інтеграцію українського віолончельного репертуару у світовий культурний простір і водночас створити платформу для подальших виконавських, освітніх і наукових ініціатив.

Творча складова проєкту представлена циклом концертних програм, які репрезентують українську віолончельну музику другої половини XX – початку XXI століття в різних жанрово-стильових площинах та виконавських формах. Концерт № 1 «Антологія української віолончельної музики. Вибрані твори для віолончелі соло» включав твори З. Алмаші, В. Рекала, А. Мерхеля та Т. Хорошун, що демонструють широкий спектр сучасних інтерпретацій жанру сюїти для віолончелі соло та експериментальних пошуків у сфері нових технік звуковидобування і

перформативних практик. Ця програма акцентувала як спадкоємність класичної традиції, так і розширення виражальних можливостей інструмента. Концерт № 2 «Лінії тиші» зосередився на осмисленні феномена тиші як художнього елементу в камерній музиці. У творах Є. Станковича («Епілоги»), В. Сильвестрова («Mozart–Augenblick»), М. Шалигіна («Dolcissima») та С. Вілки («Verceuse») тиша набуває образної самостійності, перетворюючись на інтонаційний простір пам'яті, медитації й внутрішнього слухання. Програма представила різні покоління українських композиторів і показала багатовимірність інтерпретацій цього художнього символу. Концерт № 3 «Ансамблі для струнних» репрезентував панораму камерних творів для різних струнних складів, у яких поєднуються концептуальні експерименти та звернення до фольклорних джерел. У програмі прозвучали твори В. Барвінського, М. Скорика, В. Сильвестрова, О. Шмурака, В. Рекала, серед яких – авторські транскрипції та ансамблеві версії, що відкривають нові темброві й драматургічні можливості віолончелі. Таким чином, творча складова проекту віддзеркалює процесуальність і багатовекторність сучасного українського віолончельного мистецтва, поєднуючи класичну традицію, інноваційні техніки та міжстильові діалоги.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту зосереджене на комплексному дослідженні та презентації української віолончельної музики ХХ–ХХІ століть. У центрі уваги – історичні та культурні передумови розвитку національної віолончельної школи, жанрово-стильова палітра творів для соло віолончелі та камерних ансамблів, а також виконавські стратегії, що поєднують класичну спадщину з сучасними експериментальними практиками. Особливе значення має ідея створення онлайн-антології української віолончельної музики, яка у форматі аудіо- та відеозаписів, аналітичних коментарів і довідкових матеріалів забезпечує доступність цього репертуару для виконавців, дослідників та широкої аудиторії.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі та систематизації української віолончельної музики ХХ–ХХІ століть із подальшою її популяризацією в науковому, виконавському та цифровому вимірах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у цілісному концептуальному осмисленні української віолончельної музики ХХ–ХХІ століть у форматі єдиної антології, що вперше дозволяє системно простежити динаміку її розвитку, окреслити характерні жанрово-стильові тенденції та напрями еволюції, а також виявити вплив історичних і культурних чинників на формування національної віолончельної школи та виконавської практики.

Практичне значення отриманих результатів полягає у систематизації та узагальненні творів для віолончелі українських композиторів ХХ–ХХІ століть, а також у створенні унікального інформаційного ресурсу. Важливим досягненням проекту є розробка першого спеціалізованого онлайн-ресурсу «Антологія української віолончельної музики», спрямованого на репрезентацію результатів дослідження у цифровому просторі. Цей ресурс забезпечує систематизацію та доступність українського віолончельного репертуару для професійної спільноти, музикознавців, виконавців, педагогів і широкого кола слухачів. Наявність онлайн-антології сприятиме практичному використанню матеріалів у концертній та педагогічній діяльності, у наукових дослідженнях, а також підвищить рівень популяризації української віолончельної музики в академічному й публічному культурному середовищі.

Структура наукового обґрунтування відбиває логіку викладення.

Розділ 1 «Українська віолончельна музика в історичній ретроспективі» присвячений комплексному висвітленню історико-контекстуальних основ формування української віолончельної традиції. У ньому простежуються етапи становлення віолончельного мистецтва в Україні протягом ХХ–ХХІ століть, аналізується динаміка його розвитку, виявляються характерні тенденції та напрями еволюції. Особлива увага приділяється розвитку регіональних осередків віолончельних шкіл у Києві, Харкові, Одесі та

Львові, де сформувалися власні виконавські традиції, педагогічні принципи та репертуарна політика. Висвітлюється роль ключових постатей даних шкіл, їхній внесок у становлення національного виконавства, співпраця з композиторами та інтеграція європейських впливів. Окремий підрозділ розглядає жанрову палітру української віолончельної музики ХХ–ХХІ століть: твори для віолончелі соло, сонати, концерти та камерну музику. Проаналізовано еволюцію жанрів від класичних форм до авангардних експериментів і сучасних міждисциплінарних проєктів, зокрема використання новітніх технік, полістилістики, що дозволяє окреслити жанрове розмаїття та тенденції розвитку української віолончельної школи.

Розділ 2 представляє практичну складову виконання проєкту та присвячений комплексному виконавському аналізу творів українських композиторів ХХ–ХХІ століть для віолончелі, включаючи сольні твори, дуети та камерну музику. Вперше з позиції виконавства проаналізовано твори сучасних авторів: В. Рекала («Сім простих світанків», «Чотири ріки»), З. Алмаші (Сюїта для віолончелі соло №1), Т. Хорошун («Edging»), А. Мерхель («Annotation with connotation») та О. Шмурака («Horscruces»). Аналіз дозволяє оцінити новаторські пошуки композиторів, актуальні стильові тенденції та художні інтенції творів, демонструючи різноманітність сучасного віолончельного виконавства – від трансформації класичних форм до застосування алеаторики, пуантилізму, графічної нотації та міждисциплінарних елементів.

Особлива увага приділена методиці аудіозапису та цифрового документування музики, що забезпечує високу якість звучання та збереження виконавської автентичності. Крім того, у розділі обґрунтовано створення онлайн-антології української віолончельної музики як платформи, що сприяє професійній взаємодії між виконавцями, композиторами та дослідниками, забезпечує доступність українського віолончельного репертуару та підтримує його інтеграцію у світовий культурний простір.

У *Висновках* підкреслено виражальну багатогранність української віолончельної музики як явища темброво-стильової адаптивності, що охоплює розвиток від класичних європейських форм до авангардних експериментів, постмодерну, неофольклорних та міждисциплінарних мультимедійних проєктів. Виявлено універсалізм віолончелі та її розширені технічні, регістрові та темброві можливості, які дозволяють формувати багатоманітну інтонаційно-сонористичну палітру. Таким чином, українська віолончельна музика постає не лише як унікальний носій національної культурної спадщини, а й як живий, динамічний організм, здатний гармонійно взаємодіяти з сучасними мистецькими процесами та відкривати нові горизонти музичної експресії.

Ключові слова: музика для віолончелі, віолончельне виконавство, репертуар для віолончелі, композиторська творчість, онлайн-антологія, музична інтерпретація, українські композитори ХХ-ХХІ століть, національні школи виконавства на віолончелі, цифрова репрезентація, міждисциплінарні проєкти.